

Uw bericht van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Bijlagen
Vragen naar/e-mail Benedikte Van den Bruel Benedikte.vandenbruel@opgroeien.be		Opgroeien / Oekraïne crisis Telefoonnummer 02 249 76 33	datum 18/05/2022

Pleegzorg en ouderlijk gezag – Oekraïense pleegkinderen

Inleiding

In het kader van de Oekraïne crisis werd binnen Opgroeien de keuze gemaakt om de Oekraïense vluchtelingen kinderen die hier zonder ouders aankomen hoofdzakelijk te laten opvangen in pleeggezinnen. Enkel in uitzonderingssituaties zullen deze minderjarigen opgevangen worden binnen het categoriaal aanbod van onze voorzieningen

In deze nota willen we focussen op de doelgroep van de projecten 'pleegzorg en Oekraïense vluchtelingen kinderen' met betrokkenheid van de diensten voor pleegzorg:

- NBMV die alleen in België aankomen en via snelle pleegplaatsingen onmiddellijk na hun aankomst bij een pleeggezin ondergebracht worden;
- minderjarigen die informeel bij een in België wonend sociaal of familiaal netwerk verblijven. Via de methodiek van netwerkobservatie en intensieve begeleiding kunnen ook deze situaties door pleegzorg opgevolgd worden;
- Oekraïense minderjarigen die onder een overeenkomst tussen de Vlaamse, Belgische en Oekraïense overheden collectief naar Vlaanderen getransfereerd worden. Ook voor hen

organiseren we de opvang via snelle pleegplaatsingen. De kinderen waarover het hier gaat, beschikken over een context in Oekraïne en zullen enkel tijdelijk naar België komen, ter ondersteuning van hun biologisch gezin dat niet voor hen kan zorgen.

In principe krijgen NBMV een specifieke voogd toegewezen¹. Ook de kinderen die ouders hebben en tijdelijk naar België komen omdat hun ouders niet kunnen zorgen voor hen kunnen in principe in aanmerking komen voor voogdij². Op dit moment zijn er echter te weinig voogden en zal er in vele gevallen waarin een jongere uit Oekraïne terecht komt in een pleeggezin geen voogd toegewezen worden. In deze nota staan we stil bij de consequenties van het ontbreken van een voogd in pleegzorgsituaties en reiken we enkele voorstellen van oplossing aan. De inhoud van de nota kwam tot stand op basis van afstemming met de dienst Voogdij van FOD Justitie.

In het geval van Oekraïne zal de jongere al een (tijdelijk) verblijfsstatuut hebben, waardoor het in orde stellen met bv. mutualiteit (een klassieke opdracht van de voogd) zich minder stelt. Bovendien nemen de diensten voor pleegzorg in het kader van hun begeleidingsopdracht ook administratief zaken, en eventueel problemen op dit vlak, op³.

Niettemin zijn er in het geval van pleegzorg nog andere aspecten die normaal gezien door een voogd opgenomen worden, maar waarvoor we op zoek moeten gaan naar andere, pragmatische oplossingen als er geen voogd beschikbaar is:

- het opnemen van het ouderlijk gezag t.a.v. de minderjarige;
- het stimuleren van het contact met de natuurlijke context van de minderjarige.

De uitoefening van het ouderlijk gezag in het geval van pleegzorg is geregeld via het statuut van de pleegouder. Zie <https://www.pleegzorg.be/artikels/statuut-voor-pleegzorgers#:~:text=Sinds%201%20september%202017%20is,van%20het%20kind%20centraal%20staan.>

Het statuut van de pleegouder zorgt voor een kader waarin zowel de rechten van de ouders als die van de pleegouders duidelijk bepaald zijn en waarin een evenwicht gevonden werd tussen beiden. De ene kan reageren op acties (of het ontbreken ervan), van de andere, en omgekeerd. Ouders behouden ook het recht om toezicht uit te oefenen op de opvoeding van het kind. Dit is ook het geval als er een voogd aangesteld is die kan beslissen in de plaats van de ouder.

Als er geen voogd aangesteld wordt, zijn er minder 'checks and balances'. Dan zou het gewicht qua (feitelijk) ouderlijk gezag volledig bij de pleegouder liggen. Dit is niet enkel juridisch delicaat, het zou ook niet in het belang van het kind zijn.

De piste om te kiezen voor een burgerrechtelijke voogd, wat in theorie een optie is in deze situaties, bewandelen we liever niet omdat we ervan uitgaan dat het hier gaat over tijdelijke

¹ Zie https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/niet-begeleide_minderjarige_vreemdelingen.

² Het criterium voor een voogd is niet of ouders nog gekend zijn of niet, maar of ze hier zijn met of zonder ouders.

³ Voor het aanvragen van een PAB en IMB vallen we terug op een oplossing die uitgewerkt wordt samen met het VAPH. Van zodra er duidelijkheid is over die oplossing delen we die met jullie.

situaties waarvoor in het belang van het kind snel een oplossing gevonden moet worden. Het vinden van een burgerrechtelijke voogd is administratief een lange en zware procedure langs twee verschillende rechters. Mochten de situaties toch uitmonden in langdurige trajecten, lijkt de piste om - bij afwezigheid van een voogd aangesteld door de dienst Voogdij - een burgerrechtelijke voogd aan te stellen wel aan de orde.

Hoe lossen we de afwezigheid van een voogd voorlopig op?

We zien het als een opdracht van de dienst voor pleegzorg om te maken dat er voldoende 'checks and balances' zijn en dat de verschillende perspectieven, nog meer dan anders, in beeld gebracht worden en afgewogen worden.

De meeste kinderen die uit Oekraïne komen, staan in nauw contact met hun ouders en/of breder omgevingsnetwerk. In het kader van de begeleiding van deze pleegzorgsituaties kan er creatief gezocht worden naar manieren om zo contextgericht mogelijk te werken met ouders, over de grenzen heen, rekening houdend met de voor ouders belangrijke levenskeuzes die pleegzorgers hier moeten respecteren. Des te belangrijker lijkt het in deze situaties ook om een goede afsprakennota te maken, eventueel met ondersteuning van een tolk, en na te denken hoe ouders op gezette tijden geïnformeerd kunnen worden en recht op contact digitaal georganiseerd kan worden. Goede praktijken bij interlandelijke open adoptie kunnen hierbij helpend zijn. We verwijzen in dit verband ook naar <https://www.iss-ssi.org/index.php/en/>

Nog een garantie voor het goed betrekken van de verschillende perspectieven bij de opvoeding is het luisteren naar de jongeren zelf. Oudere kinderen hebben zelf inspraak in de begeleiding en kunnen over hun eigen belang waken. Op voorwaarde dat ze de juiste informatie, in een voor hen begrijpelijke taal, krijgen.

Voor jongere kinderen is dit minder het geval. Daarom stellen we voor dat de dienst voor pleegzorg eventueel een derde figuur betreft, een vertrouwensfiguur die het belang van het kind mee kan bewaken. Deze persoon is bij voorkeur iemand die dicht bij het kind staat, deel uitmaakt van het omgevingsnetwerk van het kind als dat er is en geen professioneel mandaat heeft (niet de begeleider van het kind). Er kan daarbij eventueel ook een beroep gedaan worden op 'de vertrouwenspersoon binnen de jeugdhulp' maar ook organisaties als Lus behoren tot de mogelijkheden.

De diensten voor pleegzorg hebben dus in al deze situaties een belangrijke faciliterende rol om de contacten en/of de inspraak mogelijk te maken. In bepaalde situaties zal er ook bemiddeling moeten gebeuren bij conflictsituaties.

De familierechtbank kan in het belang van het kind, op verzoek van de ouder(s)/voogd, de pleegzorgers of het parket alle beslissingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen, wijzigen of beëindigen. In casu is het van belang dat de vertrouwensfiguur, bij afwezigheid van ouder(s), of voogd, het parket contacteert met het oog het vorderen van de familierechter om geschillen rond ouderlijk gezag te beslechten. Is het dossier een jeugdrechtsbankdossier, kan de jeugdrechter tegelijk ook de conflicten rond het ouderlijk gezag beslechten.

En ten slotte, in uitzonderlijke situaties, waarbij er echt problemen zijn, gaan we ervan uit dat er wel snel een voor NBMV specifieke voogd aangesteld kan worden door de dienst Voogdij. Zie https://justitie.belgium.be/sites/default/files/algemene_richtlijnen_voor_voogden_-_2_12_2013.pdf De aanstelling van een voogd gebeurt best ook als de pleegzorgsituatie dan toch voor een lange duur zou worden.

De afspraak is dat de pleegzorgsituaties waarover we spreken in het kader van de Oekraïne-crisis niet via indicatiestelling door de toegangspoort bekrachtigd moeten worden. Dit neemt niet weg dat instemming voor andersoortige hulp dan pleegzorg mogelijks wel aan de orde kan zijn. Voor de regeling rond instemming in het geval van afwezige ouders of (nog) geen voogd verwijzen we naar https://www.rechtspositie.be/sites/default/files/documents/20161007_notainstemming_definitief.pdf met die toevoeging dat naast de bekwame minderjarige, het ofwel de ouders zijn die van op afstand de toestemming hiervoor geven, ofwel de vertrouwensfiguur in samenspraak met de andere betrokkenen.

David Debrouwere
Afdelingshoofd
Themaverantwoordelijke Voorzieningenbeleid